

Kosmické písmo a jeho čtení

Rudolf Steiner

Přesto však je nutné, aby duše vyvinutá k jasnozření získala pro duchovní oblast správný vztah k této opravdové realitě, nemající nic společného se smyslovým světem. O tomto vztahu, který duše musí získat k duchovnímu světu, si můžeme udělat představu, když se následovně pokoušíme charakterizovat způsob, jak má duše pojímat tento duchovní svět.

Představte si, že jste otevřeli knihu. V ní tam nahoře najdete něco jako svislou čáru a k ní na pravém boku dvě šikmo se rozbíhající linky, pak přijde zase svislá čára, ale k ní na levém boku přilepený polokroužek, dále se dvě linky rozbíhají nahoru a dole končí zahnutím a konečně blesku podobná čára a nad ní háček. Když jste tedy otevřeli knihu a uviděli jste první, co tu stojí, jistě neuděláte něco takového, ale přečtete slovo „když“. Nebudete popisovat „k“ jako čáry a „d“ jako polokroužek s čárou atd., ale budete číst. Zatímco se díváte na formy písmen, které jsou před vámi, získáváte vztah k něčemu, co sice není na straně té knihy, ale k čemu vám poukazuje to, co na té straně je.

Tak je tomu skutečně také se vztahem duše k celkovému obraznému světu v duchovní oblasti. Co tam máme činit, není popisováním pouze toho, co tam je, nýbrž mnohem spíš se to dá přirovnat ke čtení. Co tedy máme před sebou jako obrazy, je v podstatě vzato kosmické písmo. A správný duševní poměr k tomu máme, jestliže se stavíme tak, abychom cítili, že v těch obrazech máme před sebou kosmické písmo, a ty obrazy nám dávají na vědomí, čím je realita duchovního světa a před čím je vlastně celý tento obrazný svět utkán.

Proto v duchovní oblasti musíme v pravém a pravdivém smyslu mluvit o čtení kosmického písma. Nesmíme si to však představovat tak, že tomuto čtení kosmického písma se člověk učí podobně jako četbě ve fyzickém světě. Čtení ve fyzickém světě se více méně zakládá, alespoň dnes - v pradávnou lidstva tomu tak nebylo - na vztahu libovolných znaků k tomu, co znamenají. Učit se číst tak, jak se učíme číst tyto libovolné znaky, to není zapotřebí u písma kosmického, které se jasnozřivě duši ukazuje jako výraz duchovní říše v mohutném tablo. Co se tu ukazuje z obrazové scenerie, se má vlastně nepředpojatě a s vnímavou duší přijímat, protože co se při tom prožívá, to už je čtením. Tyto obrazy svůj smysl vyzařují takřka samy ze sebe. Proto se může snadno stát, že nějaký druh komentování a interpretování obrazů duchovního světa v abstraktních představách je spíše překážkou pro bezprostřední přivádění duše k tomu, co je za okultním písmem, než aby ji to v tom čtení podporovalo.

Proto jak v knize *Teosofie*, tak i v obrazech *Probuzení duší* jde především o to, abychom dali věcem nepředpojatě na sebe působit. Odkaz na duchovní svět prožíváme s hlubšími silami přicházejícími někdy k vědomí jen stínovitě. Aby se nám dostalo tohoto odkazu na duchovní svět - to mějte na zřeteli, moji milí přátelé - nemusíme ani usilovat o jasnozření, nýbrž stačí jen tyto obrazy pojímat tak, že pro ně máme otevřenou vnímavou duši, že nejdeme na věc s hrubým materialistickým smyslem a neříkáme: Vždyť to je všechno nesmysl, něco takového přece vůbec není! Vnímavá duše, která přistoupí na průběh takových obrazů, se již tím učí je číst!

Odevzdaností duše těmto obrazům vysvítá porozumění, které se má hledat pro svět duchovní říše. A protože co jsem řekl, skutečně takové je, plyne z našeho současného materialistického světového názoru velké množství námitek proti duchovní vědě. Takové námítky jsou v

podstatě vzato jednak velmi nasnadě, na druhé straně pak mohou být velice duchaplné a zdánlivě mimořádně logické. Někdo může např. říci - a to je skutečně námitka, která není neoprávněná - je-li ten někdo takovým Ferdinandem Reinecke, který je tak nadměru chytrý, že je za takového považován nejenom lidmi, ale oprávněně by byl za vychytralého považován i Ahrimanem, pak tedy může říci: Vy, kteří nám tu popisujete jasnozřivé vědomí, kteří mluvíte o duchovním světě, vždyť vy nám sestavujete celý ten duchovní svět jen s materiálem smyslových představ, seskupujete materiál smyslových představ. Jak můžete tvrdit, když skutečně zde sestavujete scénérii přece jen ze samých známých smyslových obrazů, že by se tím měl člověk dovědět něco nového, něco, co se jinak nedoví, pokud se nepřiblíží duchovnímu světu. To je námitka, která musí mnohého oslepit a která je učiněna z dnešního vědomí jistým zdánlivým a přece zase plným právem. A přesto, přistoupíme-li hlouběji na takové námitky Ferdinanda Reinecke, pak by se taková námitka naprosto rovnala jiné, kterou by mohl učinit někdo tomu, kdo by právě dostal dopis:

„Podívej se, ty jsi dostal dopis, ale já v něm nevidím nic jiného než písmena a slova, která dávno znám - jak se chceš z tohoto dopisu dovědět něco nového? Z něho se můžeš dovědět jen něco, co už dávno známe!“

A přesto se pomocí toho, co už dávno známe, podle okolností dozvíme něco, o čem se nám třeba ani nesnilo. A tak je tomu také s obrazovými scénériemi, které se musí nacházet nejen v divadelním představení, ale které se kolem dokola zjevují jasnozřivému vědomí. V jistém směru jsou sestaveny z reminiscencí smyslového světa, ale jak se zjevují jako kosmické písmo, představují něco, co se člověk nemůže dovědět ani ve světě smyslovém, ani ve světě elementárním. Stále znovu je nutné zdůrazňovat, že chování k duchovnímu světu musíme přirovnat ke čtení, ne k bezprostřednímu nazírání.

Zatímco tedy pozemský člověk, který se stal jasnozřivým, má pojímat věci a děje smyslově-fyzického světa, chce-li se k nim stavět se zdravou duší, takovým způsobem, že se na věci podívá a pokud může, je věrně popisuje, vztah k duchovní říši je jiný. Jakmile jsme překročili práh duchovního světa, máme zde co činit s něčím, co je třeba přirovnat ke čtení. Přihlédneme-li k různým jiným věcem, které se z duchovní říše také musí pro lidský život poznávat, pak je ovšem ještě leccos jiného, co může námitky Ferdinanda Reinecke obrátit na ústup. Takové námitky se lehce brát nemohou a chceme-li správně rozumět duchovní vědě, musíme se s nimi nějak vypořádat. Musíme uvážit, že lidé v současné době často ani nemohou jinak, než činit tyto námitky, protože veškerý život představ, myšlenkové zvyklosti dnešních lidí jsou takové, že právě z ostychu, z bázně, že by se octli před „ničím“, zaslechnou-li něco o duchovním světě, tak prostě tento duchovní svět odmítají. O vztahu lidí současné doby k duchovnímu světu si můžeme utvořit spolehlivé pojmy, podíváme-li se, co si o duchovním světě myslí lidé, kteří to vlastně v jistém směru míní s duchovním světem dobře. V současné literatuře se v poslední době objevila kniha hodná přečtení i pro ty, kteří si skutečně pochopení pro duchovní svět už získali, neboť ta kniha pochází od muže, který to vlastně míní dobře a který by si docela rád utvořil o duchovním světě nějaký způsob poznání - pochází od Maurice Maeterlincka. Kniha je přeložena také do němčiny a nazývá se *O smrti (Vom Tod)*. Pochází od muže, který v prvních kapitolách ukazuje, že by chtěl něčemu z těchto věcí rozumět, a protože víme, že je to duch v jistém smyslu jemně smýšlející, který se mimo jiné nechal inspirovat Novalisem, určitým způsobem si osvojil mystickou romantiku, sám mnoho velmi zajímavého vykonal teoreticky a umělecky ve věci poměru člověka k nadsmyslovému světu, je tedy právě jeho příklad mimořádně zajímavý. V kapitolách knihy Maurice Maeterlincka *O smrti*, v nichž začíná mluvit o vlastním vztahu člověka k duchovnímu světu, se však tato kniha stává úplně pošetilou a absurdní. A to je zajímavý jev, že takový dobře mínící člověk, operující s myšlenkovými zvyklostmi přítomnosti, se stává bláznivým. Neříkám to, abych vyslovil nějakou hanlivou kritiku, ale abych objektivně charakterizoval, jak takový

dobře mínící člověk začíná bláznit, když chce zaměřit pohled na vztah lidské duše k duchovní říši, neboť Maurice Maeterlinck si neumí učinit naprosto žádný pojem o tom, že existuje možnost lidskou duši tak zesílit a zpevnit, že je schopná nechat za sebou všechno, co se může do ní dostat smyslovým pozorováním a obyčejným myšlením, cítěním a chtěním na fyzické úrovni, a dokonce ještě i ve světě elementárním. Pro takové duchy, jakým je Maurice Maeterlinck, je tomu prostě tak, že nechá-li duše za sebou vše, čím je smyslové vnímání a s tím spojené myšlení, cítění a chtění, potom tu zkrátka vůbec nic není. Proto ve zmíněné knize požaduje Maurice Maeterlinck důkazy o duchovním světě a jeho skutečnostech. Je přirozeně naprosto oprávněně požadovat důkazy o duchovním světě. Ale není možné je požadovat, jako to činí Maurice Maeterlinck. Ten by si dal líbit důkazy, které jsou tak hmatatelné jako důkazy podle vzoru vědy pro lyžičkou úroveň, také by si dal ještě líbit - jelikož v elementárním světě ještě věci připomínají fyzický svět - nechat si dokazovat pomocí experimentů napodobujících experimenty fyzické, že věci duchovního světa skutečně existují. To opravdu požaduje. Jenže právě tím dává najevo, že pro pravý duchový svět nemá ani nejmenší porozumění, protože chce mít věci a děje duchovního světa dokázané prostředky vypůjčenými z fyzického světa, které z věcmi a ději duchovního světa nemají nic společného. Spíš by se mělo stát úkolem ukázat, jak tyto důkazy, které žádá Maurice Maeterlinck, jsou právě pro duchovní svět nemožné.

Podobné požadavky, jako je Maeterlinckův, musím vždy přirovnávat k něčemu, co se sběhlo v matematice. Různé akademie stále znovu a znovu dostávaly až do nedávné doby pojednání o tak zvané kvadratuře kruhu. Znamená to, že se konaly pokusy dokázat geometricky, jak lze kruh proměnit ve čtverec. Napsala se o tom nespočetná matematická pojednání s matematickým dokazováním. Dnes už je člověk, který by se chtěl pokusit o takové pojednání, považovaný za diletanta, neboť je dokázáno, že tato kvadratura kruhu je geometrickými prostředky neproveditelná, nemožná. A co Maurice Maeterlinck požaduje jako důkaz pro duchovní svět, není nic jiného než na duchovní oblast přenesená kvadratura kruhu, a je pro duchovní svět stejně nemístný jako kvadratura kruhu pro matematiku. V podstatě vzato, co vlastně požaduje Maurice Maeterlinck? Když člověk ví, že jakmile překročil práh k duchovnímu světu, žije ve světě, který nemá nic společného se světem fyzickým ani elementárním, a je pak nemožné klást požadavek: Chceš-li mi něco dokázat, pak se laskavě vrať do fyzického světa a tam mi dokazuj věci toho druhého světa, toho světa duchovního. V záležitostech duchovní vědy se již jednou musíme obeznámit s tím, že i nejlépe smýšlející lidé se dopouštějí absurdit, které se okamžitě prokazují jako absurdity, jsou-li přenesené do obyčejného života. To je tak, jako kdyby někdo řekl, že se má člověk postavit na hlavu, a přesto chodit po nohách. Každý ví, že je to nesmysl, ale když se to udělá stejně při dokazování duchovního světa, pak je to duchaplné, pak je to vědecký požadavek, pak to autor zjišťuje nejméně a jeho přívrženci, zvláště jedná-li se o slavného autora, to přirozeně rovněž nevidí. Veškerá nepatřičnost takových požadavků vzniká právě z toho, že lidé, kteří tyto požadavky kladou, si nikdy neujasnili poměr člověka k duchovnímu světu.

Když jasnozřivým vědomím dospějeme k představám, které se mohou získat jen z duchovního světa, mohou být tyto představy takovým Ferdinandem Reinecke přirozeně také různě napadány. Všechny představy, které máme získat o tak zvané reinkarnaci, o opakovaných pozemských životech, tedy skutečně reálné zpětné vzpomínky na dřívější pozemské životy můžeme získat jen takovým chováním duše, které je právě nutné k duchovnímu světu. Můžeme toho nabýt jen z duchovního světa. Máme-li v duši dojmy nebo představy, které nás odkazují k dřívějším pozemským životům, budou zvláště tyto dojmy vystavené protivenství naší dnešní doby. Vůbec by se nemělo popírat, že nejhorší zmatky se samozřejmě tropí právě na tomto poli, neboť velmi mnozí lidé mají ty či ony impresy a vztahují je právě k těm či oněm předcházejícím inkarnacím. Protivník to pak bude mít snadné, aby mohl říci: Zde se právě vlévají do tvého duševního života představy zážitků mezi narozením a smrtí, které jen jako takové nepoznáváš. Tak tomu jistě může být - to je třeba připustit - v mnoha a mnoha

stech případech. Je nutné si jen ujasnit, že duchovní badatel se musí v takových věcech dobře vyznat. Může se docela stát, že někdo něco v dětství nebo v době mládí prožije a že to, co tehdy prožil, zase úplně proměněné vystoupí do vědomí v pozdějším věku života. A je možné, že sám to nepozná a považuje to pak za zpětnou vzpomínku na předcházející pozemské životy. To může být ten případ. V duchovní vědě se ovšem ví, jak snadno to může nastat. Podívejte se se, vzpomínky se mohou tvořit nejen na to, co člověk jasně prožil; je možné mít také zážitek, který jen tak přelétne, že si jej člověk při svém prožívání úplně jasně neuvědomí, a přesto může později vystoupit jako vzpomínka a být pak zřetelný. Když se při tom člověk nechová dost kriticky, bude přísahat, že má něco v duši, co nikdy v tomto přítomném životě neprožil. Protože je tomu tak, je pochopitelné, že někteří lidé, kteří se zabývají - ne však s dostatečnou vážností - duchovní vědou, nadělají z takových impresí mnoho nešvaru. Může to nastat právě u nauky o reinkarnaci, neboť kromě toho musí brát v úvahu mnohé z lidské ješitnosti, z lidské ctižádosti. Jak ne jeden člověk by si přál být v některé minulé inkarnaci Juliem Caesarem nebo Marií Antoinettou. Mohl bych např. vypočítat 25 nebo 26 znovuvtělených Marií Magdalén, které se mi v životě naskytly. Zde do toho nahrává tolik věcí, které podněcují k nešvaru, že duchovní badatel má už dost podnětů, aby upozornil na zlořád, který se v tomto směru tropí. Ale k tomu je nutné zdůraznit ještě něco jiného.